

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю»

1. Обґрунтування необхідності ухвалення проекту Закону

Право людини на життя, життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і особисто безпеку належать до природніх прав людини і повинні захищатись у демократичній, правовій країні усім масивом нормативно-правових актів. Конституція України (ст. ст. 3, 27, 29, 30 Конституції України) та норми інших галузей права (н-д, ст. 36 Кримінального кодексу України) відповідним чином забезпечують охорону цих природніх прав.

Однак це є вкрай недостатнім і потребує подальшого правового вдосконалення.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є ухвалення закону, який врегулюватиме питання забезпечення громадянами держави права на активний особистий захист свого життя та здоров'я, а також життя та здоров'я навколишніх від злочинних посягань, в стані крайньої необхідності за допомогою вогнепальної зброї, а також приведення існуючого нормативного регулювання в питанні зброї у відповідність до норм Конституції.

Одночасно необхідно зважати на те, що вогнепальна зброя являє собою об'єкт власності, на який поширюється особливий режим регулювання, що може бути здійснений виключно Законом України.

Вогнепальна зброя є найефективнішим засобом реалізації громадянами конституційного права на самозахист. Переважна більшість розвинених країн світу (усталених демократій) забезпечили таке право своїм громадянам, що сприяло зменшенню кількості насильницьких злочинів проти особи та корисливо-насильницьких злочинів проти власності. Світовими лідерами у володінні населенням вогнепальною зброєю є США, Швейцарія та Фінляндія з показником від 88 до 45 одиниць цивільної вогнепальної зброї на 100 осіб. В Україні цей показник становить лише 5,5 одиниць.

Досвід країн пострадянського простору - Балтії, Грузії та Молдови доводить, що забезпечення громадянам права на самозахист за допомогою цивільної вогнепальної зброї протягом року з моменту ухвалення відповідних законів знижує абсолютну кількість зазначених злочинів на 40–60%, позитивно впливає на структуру та динаміку злочинності в країні. Водночас, введення жорстких правил і обмежень щодо володіння цивільною зброєю у Великій Британії, яке було здійснене свого часу, призвело до стрімкого зростання кількості злочинів проти особи та корисливо-насильницьких злочинів. Так, кількість злочинів з використанням насильства, за останні роки має тенденцію до збільшення.

Сьогодні обіг цивільної вогнепальної зброї законодавчо врегульовано спеціальними законами у всіх країнах Європи та у більшості пострадянських країн.

Досвід вищезазначених країн засвідчує, що офіційно зареєстрована цивільна зброя використовується при вчиненні умисних злочинів менш ніж у 0,001% випадків від загальної кількості злочинів.

Сьогодні, за інформацією МВС України, громадяни легально володіють вогнепальною зброєю у загальній кількості близько 1,3 млн. одиниць, при цьому випадків використання легальної зброї (включно з необережними поводженням та випадками застосування зброї для необхідної оборони), є надзвичайно мало. У загальній масі злочинів цей показник не перевищує 0,00006%, а серед насильницьких і корисливо-насильницьких злочинів, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї — 0,001%.

В основному при вчиненні злочинів застосовується нелегальна вогнепальна зброя, кількість якої в Україні надзвичайно велика. Так, за даними організації Small Arms Survey (Женева, Швейцарія), яка досліджує питання обігу нелегальної вогнепальної зброї у світі, в Україні в незареєстрованому обігу перебуває від 3 до 5 млн. одиниць вогнепальної зброї. Наявність збройного конфлікту на Сході України призвела до того, що з зони бойових дій на територію України потрапило, за деякими оцінками, від 700 до 800 тисяч одиниць вогнепальної зброї. Звичайно, що більшість з них перебуває в руках у громадян, які не мають наміру використовувати її в якості зняття злочину, але велика кількість з неї могла потрапити і в руки злочинного елемента. Прийняття пропонованого закону стимулюватиме тих з громадян, які на сьогодні володіють вогнепальною зброєю незаконно, легалізувати її, що позитивно вплине на загальну криміногенну ситуацію, полегшить процес розкриття та розслідування злочинів.

Слід зазначити, що законодавче врегулювання права власності на зброю має потужний запобіжний потенціал. Ситуація полягає у тому, що для злочинця сьогодні не складає великих проблем придбати вогнепальну зброю, тоді як законослухняні громадяни залишаються беззбройними і не мають реальної можливості використати своє конституційне право на захист, передбачене статтею 27 Конституції України.

Зважаючи на те, що держава наразі не в змозі забезпечити своїх громадян від злочинних посягань, володіння громадянами вогнепальною зброєю буде визначальним стримувальним фактором для значної частини злочинців.

Незважаючи на таку кількість зброї в обігу, ці правовідносини в країні досі не врегульовані жодним законом. Усі питання, пов'язані з обігом цивільної зброї, вирішуються виключно підзаконними нормативними актами МВС України та інших міністерств і відомств.

Існуючий стан правового регулювання аналізованої проблеми викликає колізії у правозастосування в питаннях відповідальності за поводження зі зброєю.

Нормативні акти МВС України, що регламентують обіг вогнепальної зброї в державі, фактично дублюють основні положення колишнього радянського законодавства. Переважна більшість норм є тепер анахронізмом та не регламентує навіть усталених суспільних відносин у сфері обігу зброї. Так, дотепер відсутній єдиний державний реєстр власників зброї, не визначені

правові підстави діяльності стрілецьких спортивних організацій, немає будь-якої класифікації сучасної зброї тощо.

Відсутня узгоджена термінологія та класифікація, що призводить, з одного боку, до вільного трактування і неузгодженості, а з іншого - створює підґрунтя для зростання корупції у цій сфері.

Неврегулювання процедури отримання медичних висновків про відсутність медичних показань, які не дають права на придбання вогнепальної зброї, являє собою суттєвий корупційний ризик і вимагає врегулювання.

Наявний рівень правового регулювання цього важливого питання не забезпечує нормальне врегулювання цих суспільних відносин у вказаній сфері, не забезпечує громадянам можливості реалізації їх конституційного права на необхідну оборону.

Водночас, необхідно врахувати, що зосередження всіх важелів впливу в руках одного органу виконавчої влади створює корупційні ризики та впливає на розвиток бюрократизму у сфері обігу цивільної зброї і створює великі корупційні ризики.

Брак правового забезпечення режиму контролю у сфері обігу вогнепальної зброї і бойових припасів, застарілість наявної нормативної бази не дозволяють громадянам ефективно та в законний спосіб реалізувати своє право на захист, а органам державної влади ефективно контролювати обіг цивільної зброї.

Така правова ситуація також заважає розвитку економічних відносин та розвитку стрілецького спорту в державі.

2. Мета і завдання законопроекту

Метою законопроекту є посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що безпосередньо з цим пов'язані.

Завданням законопроекту є утвердження режиму законності в державі.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

У зазначеному законопроекті пропонується:

- визначити поняття права власності на цивільну вогнепальну зброю;
- визначити умови та порядок отримання громадянами України та юридичними особами документів про право власності на цивільну вогнепальну зброю;
- здійснити класифікацію цивільної вогнепальної зброї;
- розробити порядок видачі медичного заключення (висновку) про відсутність медичних протипоказань, які перешкоджають отриманню документу на цивільну вогнепальну зброю, який передбачає створення

спеціальної інформаційно-довідкової системи з провадженням кваліфікованого електронного підпису особи, яка сформувала висновок;

- розробити порядок створення та ведення Єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї;

- визначити повноваження суб'єктів єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї;

- визначити загальні засади цивільного обігу (обороту) вогнепальної зброї та боєприпасів;

- визначити загальні засади здійснення права і виконання обов'язків власників цивільної вогнепальної зброї;

- встановити порядок отримання права на цивільну вогнепальну зброю та боєприпаси;

- визначити порядок страхування цивільної відповідальності власників цивільної вогнепальної зброї;

- передбачити обмеження щодо права на цивільну вогнепальну зброю та боєприпаси

- передбачити використання цивільної вогнепальної зброї для самозахисту;

- визначити поняття зон вільних від зброї;

- прописати основи господарської діяльності у сфері обігу (обороту) цивільної вогнепальної зброї і боєприпасів;

- визначити загальні засади володіння та користування цивільною вогнепальною зброєю і боєприпасами іноземцями та особами без громадянства на території України.

- врегулювати тимчасове ввезення цивільної вогнепальної зброї і боєприпасів на територію України, тимчасове вивезення цивільної зброї і боєприпасів з території України

- передбачити державний контроль у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї;

- внести зміни до чинного законодавства у зв'язку із прийняттям цього закону.

Цей законопроект, лібералізуючи з одного боку обіг цивільної вогнепальної зброї в Україні, одночасно посилює відповідальність за її незаконне використання.

4. Місце законопроекту в системі законодавства

Правовідносини, які пропонується врегулювати цим законопроектом, на сьогодні частково регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, Кримінальним кодексом України, Кримінальним процесуальним кодексом, Кодексом України про адміністративні правопорушення, законами України «Про фізичну культуру та спорт», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про об'єднання громадян» тощо, відомчими Інструкціями МВС України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Ухвалення та реалізація цього Закону потребують виділення незначних коштів з Державного бюджету України, виключно для створення Єдиного державного реєстру вогнепальної зброї, якого нині не існує.

Усі інші витрати можуть повністю покриватися за рахунок надходжень від обов'язкових платежів, які сплачують власники зброї під час реалізації своїх прав у цивільному обігу зброї.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття проекту Закону

Ухвалення зазначеного Закону цілком відповідає інтересам держави та суспільства, враховує європейське законодавство та досвід, дає можливість врегулювати на законодавчому рівні питання набуття громадянами зброї та володіння нею для захисту свого життя і здоров'я від злочинних посягань, а також захисту життя і здоров'я оточуючих.

Реалізація цього Закону суттєво знизить рівень злочинності в країні, зокрема, дасть змогу зменшити кількість насильницьких та корисливо-насильницьких злочинів, які у своїй більшості належать до категорії тяжких та особливо тяжких злочинів.

Прийняття закону сприятиме економічному зростанню у галузі виробництва військової та цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів, створить сприятливі умови для виробництва та торгівлі цивільною вогнепальною зброєю та боєприпасами, а також надання послуг населенню в цій сфері, позитивно вплине на створення нових робочих місць і зростання надходжень до Державного бюджету України.

Крім того, Закон слугуватиме розвитку сучасного стрілецького спорту та зростанню спортивного престижу України на міжнародному рівні.

Народний депутат України

Фріс І. П. та інші

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ФРІС ІГОР ПАВЛОВИЧ

Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA1040000003A0F2D0086F14A02

Дійсний до: 02.06.2022 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 290д9/1-2021/207593 від 23.06.2021

558616